

bagorça el mot deriva de *pila* 'pica': *pilón* 'cóm' («cumo») a Vallbriga, *pilón* (de madera); i a Roda diuen no sols *pilón* amb aquest sentit, si és de fusta, sinó també *pila* el cóm de pedra (1957). *Pilona* (DAG.). *Apilonar*: «els records se li *apilonaven* en la memòria», Genís Aguilar (*Mercè de Bellamata*, J. Florals 1878, p. 224).

Pilastra pres de l'it. *pilastra* [1565, però devia ser-hi anterior]: en català es desdoblà el mot en forma masculina i femenina, potser en forma mecànica a causa de la comunitat de forma en el plural *pilastrés* (cf. els fets castellans en el DECH IV, 543a4-7, potser dependents dels catalans). «Les *pilastrés* de sobre, hon se posen figures o boles o vasos: acroteria» i «lo *pilastra* tras la columna: columna; columna parastatica; columna qui té *traspilastra*» i «*tras-pilastra*: són estàtues de hòmens y dones», OPou (*ThPu.*, 14). «Lo dit pati o àtrio devant de la iglésia, queda empedrat y tancat ab *pilastras* de pedra y varandilles de ferro», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 29). L'*Atl.* de 1867 acabava: «Y ans de llegar a Cadis l'urna d'or de sos ossos, / de bronzo dues fermes *pilastrés* hi aixecà, / y en elles, ab la clava que enfonsar féu, a trossos, / los malehits realmes, escriu: NO MÉS ENLLÀ» (x, 67b; canviat en *columnes* en la versió de 1877). *Apilastrat*. *Entre-pilastra*. *Retropilastra*.

Pilot ['massa compacta de la fornal' 1413, DAG.]; «massa que se une y aprieta --- massa de los metales antes de tener pulimento», CROS; «fer-ne un *pilot*, a manera de píllola», StVicentF (*Serm.* III, 185.24). Ja ha de ser el mot que figura en els díccs. de rims de JMarc i Aversó, atès que hi va junt amb les diverses formes del verb *apilotar* (*pilot* i *apilot*; *apilotà* Aversó, 1589, 453, 26; JMarc, 1517, 613). 'Grup': «La Bassa de les Oronetes és un *pilot* de masos, amb escola», Vilafamés (1961). D'una variant *piloc* sembla ser ulterior modificació *filloc* maestra. (GaGirona). *Apilotar* [1372, JMarc]; *apilotat*: «*apilotat* tothom a l'entorn de la lluyta», «les més de les senyores esperaven veure entrar a l'Isabel Galceran. --- Hi havia tanta gent *apilotada* al entrar ells, que era impossible distingir-ho», NOLLER (*Pap.*, 170; *Vilaniu*, 160); *apilotament*; *apilotada*; *apilotadis*; *apilotador*.

Apilar [JMarc, L. d'Aversó]: «estava desparant la taula y, tot *apilant* plats y fent barricades de copes, s'enterava d'aquells secrets de família», NOLLER (*Vilaniu*, 138). *Apilable*; *apilada*; *apiladissa*; *apilador*; *apilament*. *Apilarar*. *Apilat*: «les boyres *apilades* en aygua y pedra's fonen, / sa crin de foc espolsa lo torb desembridat. / Y ab llur bram les balenes al bram del mar responen, / a tall d'illes surantes fenent sa imensitat», *Atl.* VI, 58a. *Empilar*. *Desempilar*. *Desapilar*.

Compile [Llull, Eiximenis, Tirant], pres del llatí *compile* 'apilar (objectes)', 'aplegar-ne', molt usat en baix llatí (p. ex. Dante, *De Vulg. El.* I, i, 1). *Compilador*. *Compilació*: aquest apareix amb el sentit de 'coalició política, conjura': «Lo duc de Gandia, extint-se de la ciutat de Balaguer, com dix que mort e trahit era lo regne, lo rey, en Leyda --- reduptant-se que lo

duc no assayàs de fer qualque *compilació*, lo amoxà e li ho volgué metre en rahó», *La Fi del Comte d'Urgell* (NCL., 125).

Compilatori. També es va dir de vegades *copilar*, d'on el derivat *recopilar* [DTo.]; *recopilació* [Lacavalleria]; *recopilador*; però el català ha preferit sempre el més antic, més llatí i més correcte *compile*.

Opilació, derivat del rar *opilar*, ll. *opillare* 'obturar', i aquest de *pilare* 'pitjat, comprimir': «MALALTIES: passa còlica --- ponts: tenesmus; mal d'illada; nephritis; *opilació*: obstructio; hydropsesia ---», OPou (*ThPu.*, 238) (algun cop *apilació*). *Opilament*. *Opilatiu*.

Pilçà, grafia errònia per *Pilzà* (E. T. C.).

PILL, 'gorra dels lliberts romans', 'cim del cap d'un ocell', pres del ll. *pilleus* que significa allò; *pilli* hauria estat més correcte.

Pilidi 'larva de certs cucs', gr. *πελιδιον*, diminutiu de *πείλον*, equivalent grec del ll. *pilleus*.

Pilifer, *piliforme*, V. *pèl*

PILLAR, 'apoderar-se (d'una cosa) il·legalment o amb violència': en el sentit de 'saquejar', pres del francès *piller*; en el de 'furtar' i d'«agafar» només dialectal, pres de l'it. *pigliare* (i almenys en bona part del castellà, que l'havia pres de l'italià); el mot francès i l'italià, antics tots dos, són d'origen controvertit, i segons sembla d'etimologia diferent l'un de l'altre. □ 1.ª doc.: 'saquejar' 1521; 'furtar, agafar' 1840, DFgra.

Mot que ha circulat bastant entre nosaltres però quasi sempre rebutjat per la gent de parlar conscient, que l'ha sentit com a mot essencialment foraster. En canvi alguns derivats com *pillatge*, *pillard*, *pillastre*, i fins *pillo* o *pilleria* han aconseguit pendre peu més o menys durablement o localment en l'ús català acceptat o acceptable. *Pillar* 'saquejar' ha estat usat bastant durant les guerres amb França i amb Castella: l'*InuLC* no el troba fins a 1521.

En el sentit familiar d'«agafar» i eventualment 'robar' (sense ús de força o violència) és possible que vagi aconseguir algun ús esporàdic des de les guerres medievals a Itàlia, un poc més probable que ho vagi aconseguir des de les guerres espanyoles a Itàlia en el S. XVI, que és quan es va comunicar al castellà, on va pendre verament arrels populars i fondes: però pel que fa al català no tenim proves d'una cosa ni l'altra, i és enterament segur que entre nosaltres topà amb una ferma resistència, que el cast. no va demostrar-li.

Essencialment, doncs, aquest *pillar* se'n ha contagiàt des de l'ús castellà, i només ha esdevingut més o menys popular a Mall., P. Val. i Ribag. o alguna altra comarca occid.; però allà i tot és rebutjat per l'ús dels qui volen parlar normalment; a la major part del Principat i Comtats ningú no hi transgiria: un de tants casos en què Mall. es mostra més permeable al cast.: «robar, prènde, dur-sè'n; agafar a un», DFgra., DAmen. No és estrany que hagi pres peu popularment en co-